

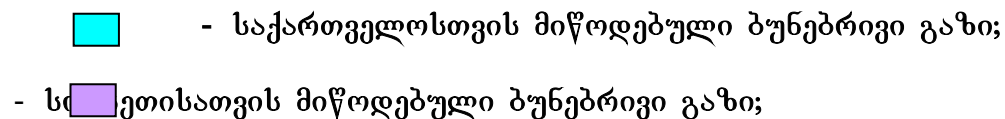
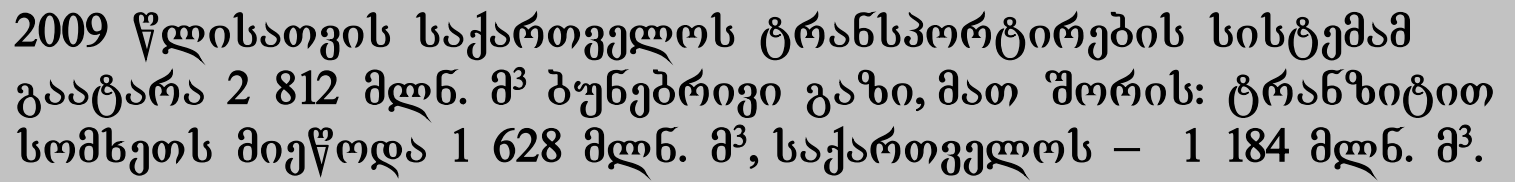
გაზის სექტორი საქართველოში (თანამედროვე მდგომარეობა) და მისი რეგულირება

ბუნებრივი გაზის სექტორში კომისიის უფლებამოსილებაა გასცეს ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირებისა და განაწილების ლიცენზიები. ლიცენზიები უფადაა.

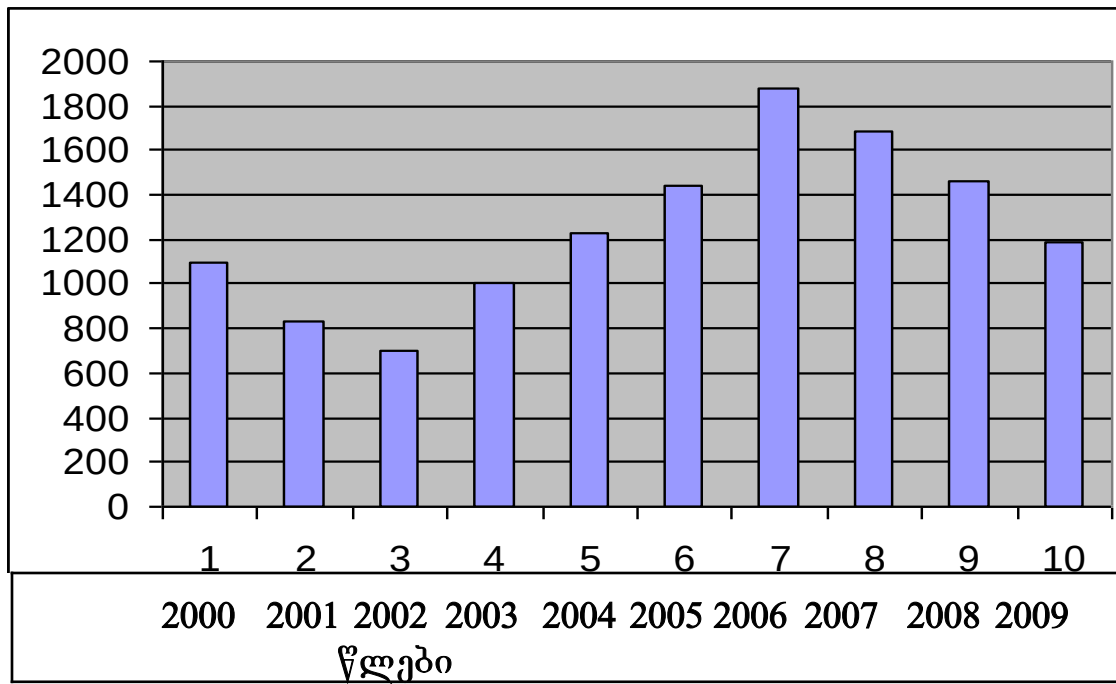
საქართველოში ბუნებრივი გაზის მსხვილი და მცირე 70 გამანაწილებელი კომპანიაა, მათ შორის უმსხვილესია შპს „ყაზტრანსგაზ-თბილისი“. ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების ლიცენზიატი მხოლოდ ერთია – შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“.

საქართველო ბუნებრივი გაზის იმპორტს აზერბაიჯანიდან და რუსეთიდან (კომპანია „გაზექსპორტი“) ახორციელებს

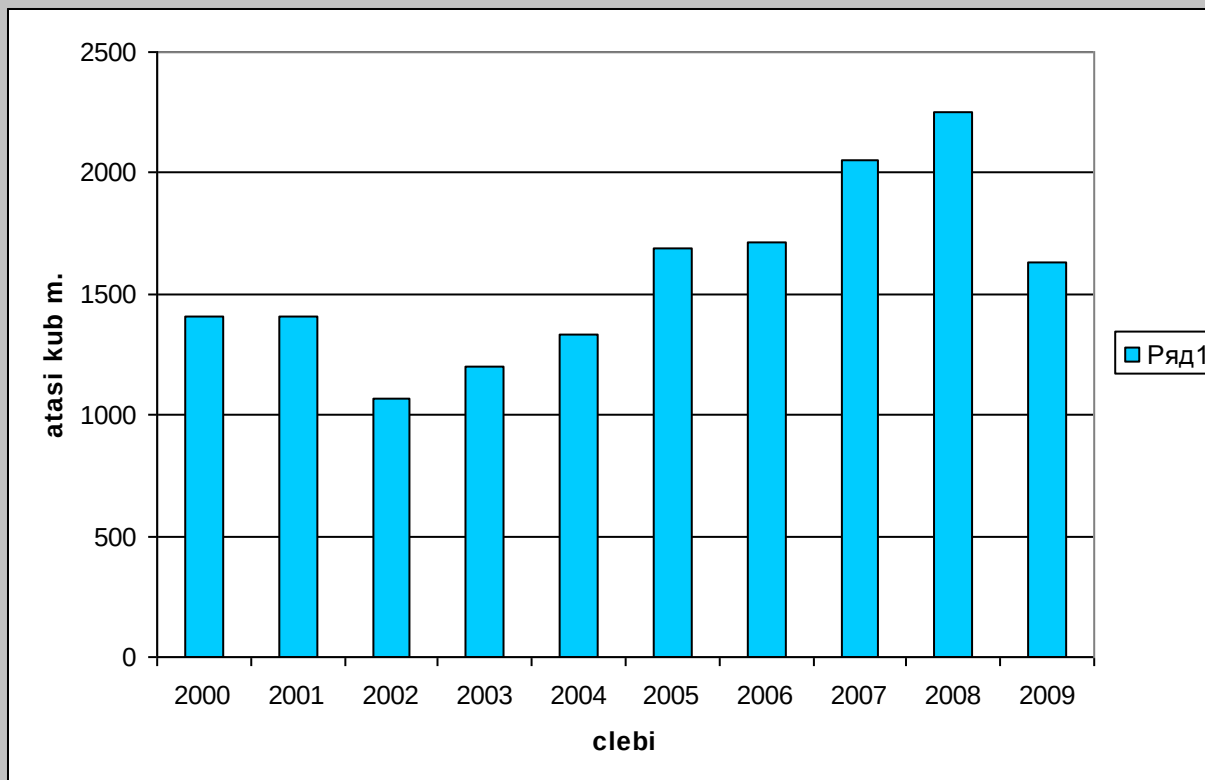

ბუნებრივი გაზის რაოდენობა, მლნ. მ³

საქართველოში მოხმარებული გაზის დინამიკა
2000-2009 წლებში

სომხეთში ტრანზიტი 2000-2009 წლებში

საქართველოში ბუნებრივი გაზის იმპორტი წარმოებს მაგისტრალური გაზსადენების სისტემის (ტრანსპორტირების სისტემის) საშუალებით, რომლის ტექნიკური მონაცემები შემდეგია:

საპროექტო წარმადობა: 20 მილიარდი მ³ წელიწადში

ტრანსპორტირებული გაზის ფაქტიური რაოდენობა წელიწადში

მაქსიმუმი – 6.9 მლრდ. მ³ – 1992 წ.

მინიმუმი – 1.9 მლრდ. მ³ – 2002 წ.

გასულ 2009 წელს - 2,8 მლრდ. მ³.

საპროექტო სამუშაო წნევა: 5.5 მპა

მოლიანი სიგრძე: 1832.18 კმ.

სახაზო ნაწილი: 1452.6 კმ.

განშტოებები: 366.71 კმ.

შემკრავები: 12.87 კმ.

გაზსადენის უმაღლესი ნიშნული – 2400 მ;

მაქსიმალური სხვაობა სიმაღლეთა შორის – 2400 მ;

გაზსადენები კვეთს 2000-ზე მეტ ხელოვნურ და ბუნებრივ დაბრკოლებას, 118 დიდ და საშუალო მდინარეს;

გაზსადენის 6.013 კმ გაყვანილია სპეციალურად აგებულ 12 გვირაბში; გაზსადენის აქტიური ელ.ქიმიური დაცვა განხორციელებული იყო 200 კათოდური და 40 ელ.დრენაჟული დაცვის დანადგარით, 3500 პროტექტორით; 1991-1992 წლიდან ისინი აღარ ფუნქციონირებს;

გაზსადენების 1940 კმ-დან 19% ექსპლუატაციაშია 30 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში; 76% - 10-30 წლამდე; 5% - 10 წელზე ნაკლები;

გაზსადენების ხანდაზმულობა, რთული რელიეფური და კლიმატური პირობები განსაზღვრავს განსაკუთრებულ მოთხოვნებს მათი ექსპლუატაციის მიმართ.

აღრიცხვის კვანძები:

- ტრანსპორტირებული გაზის აღრიცხვა წარმოებს 7 აღრიცხვის კვანძის საშუალებით.
- კომერციული სტატუსი აქვს წითელი ხიდის გამზომ კვანძს.
- საქართველო-რუსეთის საზღვარზე რუსეთის მხარეს დგას კომერციული მრიცხველი, ხოლო საქართველოს მხარე – საკონტროლო.
- დღეისათვის მაგისტრალური გაზსადენების ფაქტიური დატვირთვა შეადგენს 21 %-ს.

კასპიის ზღვაში მდებარე შაჰ-დენიზის საბადოზე მოპოვებული ბუნებრივი გაზის ტრანზიტი თურქეთში სამხრეთ-კავკასიური მილსადენის საშუალებით ხდება. იგი ბაქო-თბილის-ჯეიჰანის მილსადენის პარალელურად გადის და მისი საერთო სიგრძეა 692 კმ, დიამეტრი 42 დიუმი.

სამხრეთ-კავკასიური მილსადენის ექსპლუატაციაში შესვლის შემდეგ თურქეთში გაზის ტრანზიტისათვის საქართველოს მიეწოდება ოფციური (სატრანზიტო მოცულობის 5%) და დამატებითი გაზი (200÷500 მლნ. მ³ გაწერილი წლების მიხედვით).

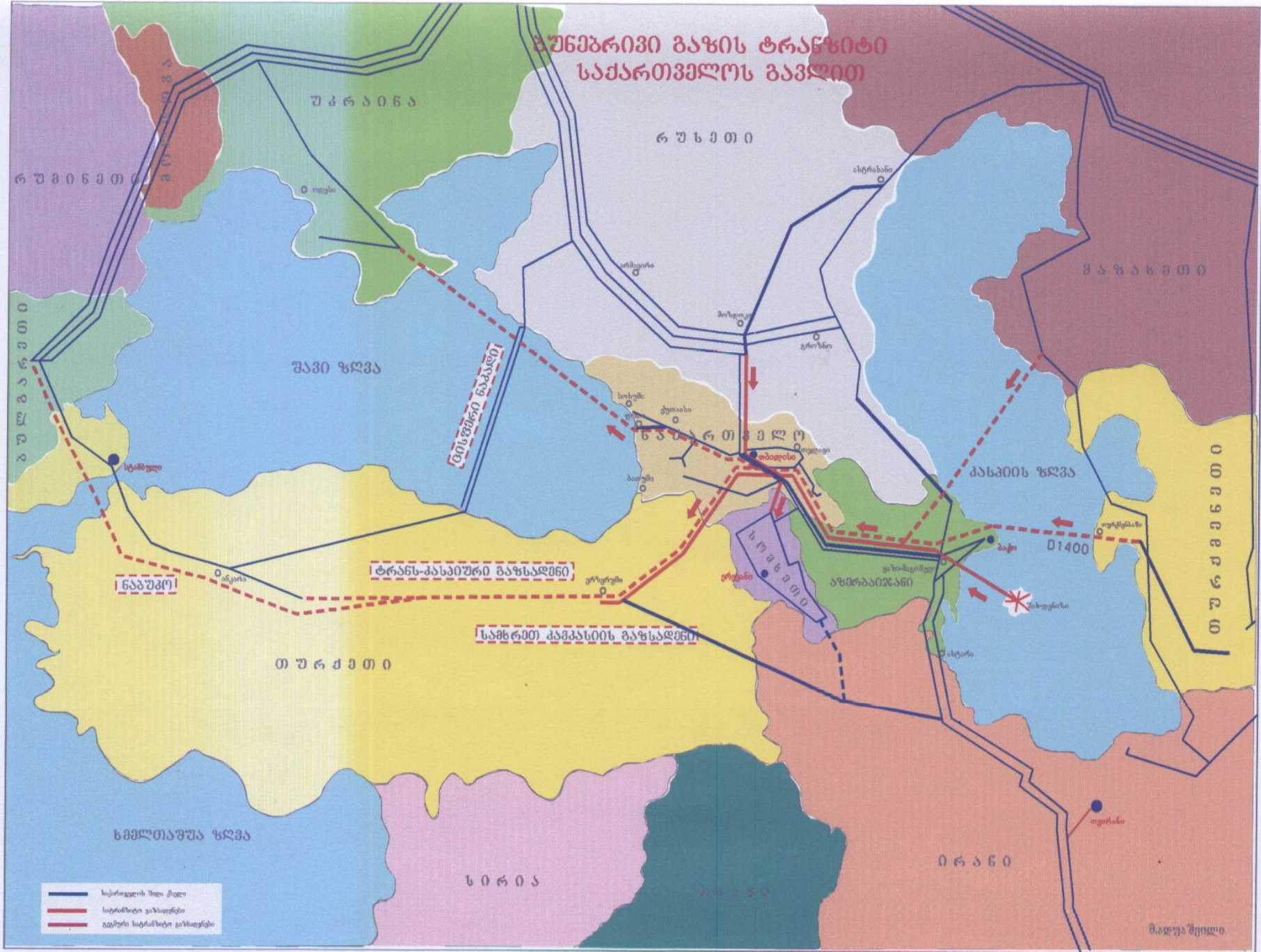
სამხრეთ-კავკასიური გაზსადენით ნავარაუდებია 16 მილიარდ კუბურ მეტრზე მეტი გაზის მიწოდება. თურქეთში გაზის ტრანზიტი პირველ წელიწადს (2007 წელს) იყო – 2 მილიარდი მ³ ხოლო 4 წლის შემდეგ უნდა იყოს – 6,6 მილიარდი მ³.

წელი	ბუნებრივი გაზი, მლნ. მ ³
2008	400
2009	450
2010	550
2011	660
2012	830

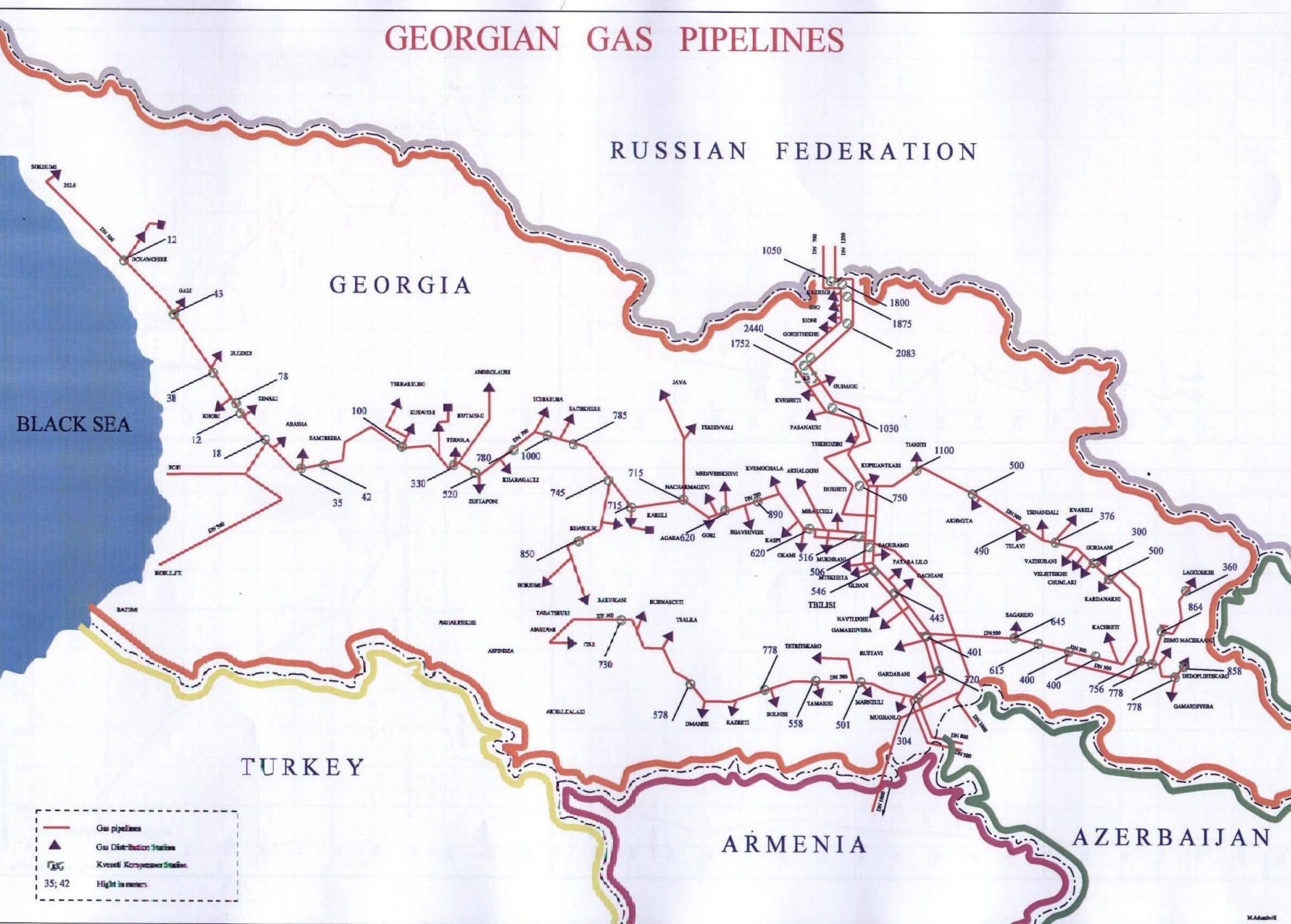

ოფციურ გაზში იგულისხმება საქართველოსათვის ტრანზიტისათვის გადახდილი თანხა 2,5 აშშ დოლარის ოდენობით 1000 მ³-ზე გატარებული მოცულობისათვის, რაც დაახლოებით შეესაბამება გატარებული გაზის 5%-ს. საქართველოს შეუძლია აიღოს ეს თანხა მთლიანად ან ნაწილი გაზით და ნაწილი თანხით (50 აშშ დოლარი ყოველ 1000 კუბ. მეტრზე). ყველა ნახსენები თანხა იზრდება ყოველწლიურად 2%-ით. ამგვარად მიღებული გაზის ფასი პრაქტიკულად არ არის დამოკიდებული ბუნებრივი გაზის მსოფლიო ფასზე.

ბუნებრივი გაზის ტრანზიტი
საქართველოს გავლით

GEORGIAN GAS PIPELINES

ბუნებრივი გაზის განაწილება

შ.პ.ს. “ყაზტრანსგაზ-თბილისი”.

- შ.პ.ს. “ყაზტრანსგაზ-თბილისმა”, რომელმაც შეიძინა სს “თბილგაზის” უძრავ-მოძრავი ქონება, 2006 წელს სემეკისაგან მიიღო ბუნებრივი გაზის განაწილების ლიცენზია და შეუდგა ქ. თბილისის აბონენტთა გაზმომარაგებას.

შ.პ.ს. “ყაზტრანსგაზ-თბილისის” 2009 წლის ტექნიკური მონაცემები

- გაზსადენების სრული სიგრძე - 2547 კმ
- მაღალი წნევის გაზსადენები - 232 კმ
- საშუალო წნევის გაზსადენები - 843 კმ
- დაბალი წნევის გაზსადენები - 1472 კმ
- 9 გაზგამარეგულირებელი სადგური, 1066 გაზგამარეგულირებელი პუნქტი და 2035 გაზმარეგულირებელი დანადგარი
- აბონენტთა რაოდენობა – 320727
- 311102 – საყოფაცხოვრებო მომხმარებელი (მოსახლეობა)
- 151 – სამრეწველო ობიექტები
- 1 – ავტოგასამართი სადგური
- 9473 – სხვა მომხმარებელი (ადმინისტრაციული, მომსახურების, სასწავლო და სხვა)
- წლიური მოხმარება – 380,6 მლნ. მ³
- დანაკარგი - 27,6% (105 მლნ. მ³)

ინვესტორმა - სს “ყაზტრანსგაზმა” ქ. თბილისის გაზმომარაგების სისტემების შეძენასა და აღდგენაში გადაიხადა 12 მილიონი აშშ დოლარი და შემდგომში აპირებს 79 მილიონი აშშ დოლარის ჩადებას გაზმომარაგების სისტემების აღდგენისათვის.

2009 წელს ადგილი ჰქონდა შპს „ყაზტრანსგაზ-თბილისის“ მიერ სალიცენზიო პირობებით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა დარღვევას. მის მიერ არ ხდებოდა შპს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციისაგან“ შესყიდული ბუნებრივი გაზის ღირებულების დროული და სრულად გადახდა, რაც, თავის მხრივ, რეალურ საშიშროებას უქმნიდა მომხმარებელთა ბუნებრივი გაზით უწყვეტ მომარაგებას. მდგომარეობის გამოსასწორებლად, 2009 წელს კომისიის დადგენილების თანახმად, სს “ყაზტრანსგაზში” დაინიშნა სპეციალური მმართველი.

ბუნებრივი გაზის მიწოდება

ბუნებრივი გაზის მიწოდება დერეგულირებულია და 2005 წლიდან მიწოდების ლიცენზია აღარ გაიცემა.

ამჟამად გაზის ბაზარზე ძირითადი მომწოდებლებია სს „იტერა-საქართველო“, შპს „საქართველოს საერთაშორისო ენერგეტიკული კორპორაცია“, შპს „სოკარ ჯორჯია გაზი“, შპს „სოკარ გაზ სუფლაი“, შპს „გაზექსპორტი“, შპს „ყაზტრანსგაზ-თბილისი“ და შპს „ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“.

ბუნებრივი გაზის მიწოდებისა და მოხმარების წესები

ბუნებრივი გაზის განაწილების ლიცენზიატებს, მიმწოდებლებსა და მომხმარებლებს შორის ურთიერთობის რეგულირების, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიზნით შემუშავდა და კომისიის 2009 წლის 9 ივლისის №12 დადგენილებით დამტკიცდა „ბუნებრივი გაზის მიწოდებისა და მოხმარების წესები“.

ანგარიშგება

კომისია სისტემატიურად აწარმოებს ლიცენზიატებისაგან ინფორმაციის მიღებას მათ მიერ ჩატარებული საქმიანობის შესახებ. შემუშავდა წლიური ანგარიშგების ფორმები და კომისიის მიერ 2009 წლის 24 სექტემბერს საჯარო სხდომაზე მიღებულ იქნა შემდეგი გადაწყვეტილებები:

№15/4 „ბუნებრივი გაზის განაწილების ლიცენზიატის სალიცენზიო პირობების დაცვის შესახებ ანგარიშგების ფორმის დამტკიცების თაობაზე“;

№15/5 „ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების ლიცენზიატის სალიცენზიო პირობების დაცვის შესახებ ანგარიშგების ფორმის დამტკიცების თაობაზე“;

№15/6 „ბუნებრივი გაზის მიწოდების საქმიანობის-მომსახურების პირობების დაცვის შესახებ ანგარიშგების ფორმის დამტკიცების თაობაზე“.

წარმოდგენილი წლიური ანგარიშგების ფორმების შესწავლის შემდეგ მზადდება სათანადო დასკვნები.

დაიწყო მუშაობა არსებული ნორმატიულ-ტექნიკური დოკუმენტების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად.

ბუნებრივი გაზის სექტორში არსებული მდგომარეობისა და მომსახურების პირობების რეგულირების მიზნით შემუშავდა ბუნებრივი გაზით მომარაგებისა და მომსახურების ერთიანი რეესტრის ფორმები და ასევე ოპერატიული მართვისა და მომსახურების ცენტრებში აღრიცხვის წარმოებისათვის ჟურნალების ფორმები.

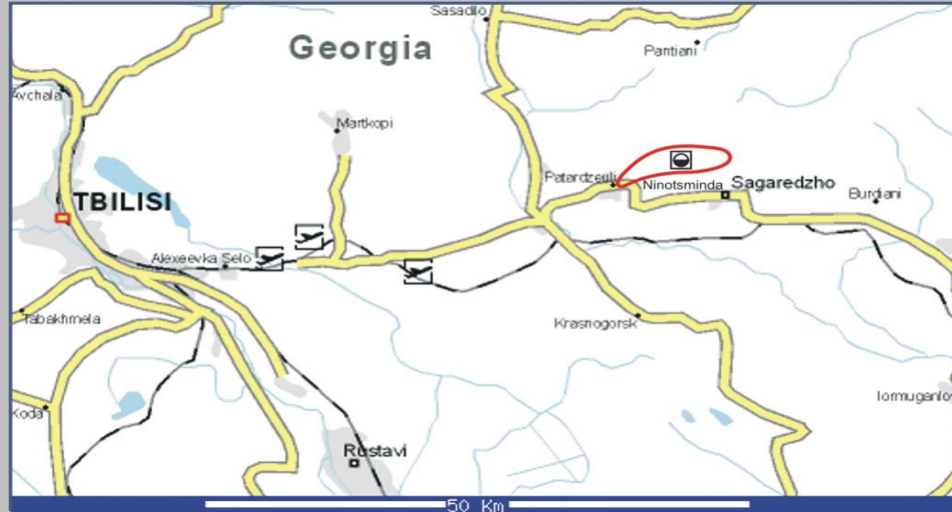

ნინოწმინდის მიწისქვეშა გაზსაცავი

გაზის სტრატეგიული რეზერვუს შექმნის, სეზონური მიღება-გაცემის დაბალანსებისა და გაზის ნაკადების ოპერატიული მართვის ერთ-ერთი ეფექტური საშუალებაა მიწისქვეშა გაზსაცავები.

საქართველოში ბუნებრივი გაზის მიწისქვეშა გაზსაცავები არ არის, ამჟამად აქტიური მუშაობა მიმდინარეობს გაზსაცავების შექმნის პროექტებზე.

ნინოწმინდის სტრუქტურას გააჩნია ყველაზე ხელსაყრელი გეოლოგიური აგებულება მიწისქვეშა გაზსაცავის შექმნისათვის. ნინოწმინდის ობიექტი მდებარეობს თბილისიდან აღმოსავლეთით 40 კმ-ის დაშორებით, მდ. იორის ჭალაში. ნინოწმინდის საბადო წარმოადგენს ნავთობის და გაზის საბადოს. სოფ. ნინოწმინდიდან საბადოს თაღურ ნაწილამდე მანძილი 2 კმ-ია, სოფ. საგარეჯომდე კი – 3კმ.

20

ნინოწმინდის სტრუქტურაზე სამრეწველო ნავთობის მოპოვება დაიწყო 1979 წლიდან; გაზის ქუდიდან სამრეწველო თავისუფალი გაზის მოპოვება 1983 წლიდანაა დაფიქსირებული. 2002 წლამდე ნავთობის საერთო მოპოვებამ დაახლოებით შეადგინა 1.5 მლნ. ტონა, ხოლო 1997-2002 წლებში გაზის საერთო მოპოვებამ დაახლოებით 150 მლნ. მ3.

მიწისქვეშა გაზსაცავის ტექნიკურ-ეკონომიკური მონაცემები, ერთ-ერთი სცენარის მიხედვით:

გაზის მუშა მოცულობა: 300 მლნ. მ³;
გაზის ამოღების მწარმოებლურობა: 8,0 მლნ. მ³/დღეში;
გაზსაცავის ღირებულება: 93 მლნ. ევრო;
ბუფერული გაზის ღირებულება: 8,3 მლნ. ევრო;
აქტიური გაზის ღირებულება: 6,9 მლნ. ევრო;

ლიცენზიის პირობების დაცვის შემოწმება

- ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, ბუნებრივი გაზის ლიცენზიატების რეგულირების სფეროში შედის მათი მუდმივი მონიტორინგი.
- ლიცენზიატები ყოველწლიურად წარუდგენენ კომისიას წლირ ანგარიშს (როგორც ტექნიკურს, ასევე ფინანსურს). ამ ანგარიშების მიხედვით კომისია ადგენს გარკვეულ რეკომენდაციებს.
- სადავო ან საეჭვო შემთხვევების დროს, შემოწმება ტარდება ადგილზე

საქართველოს ბუნებრივი გაზის სექტორის განვითარების პერსპექტივებია:

- ახალი ტექნოლოგიური დანერგვები;
- ფოლადის მილების შეცვლა პოლიეთილენის მილებით;
- ექსპლუატაციის უსაფრთხოების გაზრდა;
- ბუნებრივი გაზის აღრიცხვისა და აბონენტებთან ანგარიშსწორების სისტემის გაუმჯობესება;
- კომისიის მხრიდან ლიცენზიატების მონიტორინგის გაფართოება.

დაგების და საჩივრების განხილვის პროცესი

(კომისია განიხილავს დაგებს ლიცენზიატებს შორის, ან მომხმარებლებსა და ლიცენზიატებს შორის. იგი ხშირად ასრულებს მედიატორის როლს). დაგების და საჩივრების განხილვის პროცედურა შემდეგნაირია:

1. შემოსული საჩივარი ეგზავნება მეორე მხარეს.
2. პასუხის მიღების შემდეგ საკითხი განიხილება მუშა შეხვედრაზე ორივე მხარის მონაწილეობით.
3. საჭიროების შემთხვევაში – ადგილზე მოკვლევა;
4. კონსენსუსის მიღწევის შემთხვევაში – დავა ამოწურულია.
5. თუ კონსენსუსი მიღწეული არ არის, საკითხი გადის კომისიის სხდომაზე, სადაც მიიღება ორივე მხარესათვის აუცილებლად შესასრულებელი გადაწყვეტილება.
6. ორივე მხარეს გააჩნია უფლება გაასაჩივროს მიღებული გადაწყვეტილება სასამართლოში

ლიცენზირებასთან და ლიცენზიატებთან დაკავშირებით არსებობს შემდეგი პრობლემები:

- აბონენტებისაგან ტარიფის შესაბამისი თანხის ამოღება და ბუნებრივი გაზის დატაცება;
- ხშირად ადგილი აქვს ლიცენზიატების მხრიდან, კომისიის მიერ დადგენილი „ბუნებრივი გაზის მოხმარების წესების დარღვევას“, კერძოდ ეს ეხება ხელშეკრულებებს აბონენტებთან;
- ლიცენზიების მაძიებლებს უჭირთ ქონების ფლობის დამადასტურებელი დოკუმენტის მოტანა, ვინაიდან ეს დაკავშირებულია გარკვეულ თანხებთან;
- ზოგჯერ ადგილი აქვს ლიცენზიატებისაგან კომისიისათვის მოთხოვნილი ინფორმაციის დაგვიანება ან მოუწოდებლობა;
- მცირე ლიცენზიატების პრობლემა.

გზადღობთ ყურადღებისათვის